

Bewustwo(o)rding

Go with the flow

door René Berends

Martijn staat geconcentreerd te werken bij de zand- en watertafel. Hij druppelt wat water in een bakje zand en kijkt geconcentreerd wat er gebeurt. Naast hem spelen klasgenootjes in de bouwhoek. Er wordt met grote blokken een huis gebouwd en de leerlingen discussiëren luid over waar de deur moet komen. Martijn laat zich door het gepraat echter niet van de wijs brengen. Nu doet hij wat zand in een glas met water. En hij houdt het glas daarna tegen het licht om goed te zien hoe het zand naar de bodem kringelt. Juf Zoë observeert haar kinderen. Ze geniet. Martijn is 'lekker bezig' en ook de andere kinderen zitten volop in hun spel. Eigenlijk is het tijd om te stoppen, maar ze laat de kinderen nog even. Ze zitten met elkaar heerlijk in een werkflow.

Iedereen kent ze wel, ook volwassenen: die schaarse momenten tijdens je werk, waar 'je het voor doet'. De activiteit die je onder handen hebt, lijkt als vanzelf te gaan. Je hebt greep op de zaak en geen idee van tijd, je werkt geconcentreerd en gepassioneerd en het gaat allemaal als een tierelier; je vliegt en voelt je als een vis in het water; alles stroomt. Denken, voelen, willen en handelen vallen nagenoeg samen. Je beleeft doelgerichtheid en energie en bent bezielde bezig. Je zit in een 'flow'.

Csikszentmihalyi (2000) wijst erop dat psychologen over het algemeen gericht zijn op het opsporen van wat er ontbreekt in het menselijk handelen, ten einde dat te willen 'repareren'. Hij vindt dat de momenten, waarop mensen in hun kracht zijn, min of meer worden 'ont-kend'.

De vraag is of dat ook niet in het onderwijs geldt. Ontnemen we, met andere woorden, kinderen met onze gestructureerde en planmatige manier van werken, met onderwijs in hapklare brokken en met het hopen van de éne naar de andere les, niet de kans om tijdens het werken in een 'flow' te komen?

Een voorbeeld kan dat verduidelijken. Veel scholen beginnen goedbedoeld de dag met 15 minuten stillezen: ERIC-time: Everybody Read In Classroom. Voor de ene leerling is dat moment 's morgensvroeg een slecht tijdstip om in een leesflow te komen. De kans daarop doet zich bij hem eerder 's middags voor. Een tweede leerling vindt het lastig om in een lokaal met geroezemoes en afleiding tot een leesflow te komen en een derde leerling zit misschien na 15 minuten net lekker in een verhaal, maar moet dan ophouden omdat de leestijd voorbij is, zonder dat het boek of het hoofdstuk uitgelezen kan worden.

Misschien is het daarom te overwegen het stillezen in te plannen als een onderdeel van de weektaak, zodat kinderen zelf hun eigen stilleesmoment kunnen kiezen en door kunnen lezen tot het boek of een hoofdstuk uit is. Het belang van een leesflow is evident. Lezers die voor hun plezier lezen zullen beamen dat zo'n leesflow verslavend werkt. Wordt zo'n leesflow op jonge leeftijd ervaren, dan is de kans groot dat er levenslang voor het plezier gelezen wordt.

Juf Zoë observeert de leerlingen in haar groep. Ze ziet en ervaart de flow waarin ze werken en spelen. Zulke momenten in haar groep leveren haar energie op. Ze werken als acculaders.